

Från A till Ö i landstingsvärlden

Underlag för omvärldsbevakning Beslut och pågående utredningar, myndigheter

Augusti 2008

Jean Odgaard

Apoteksmarknaden

Apoteksmarknadsutredningen överlämnade januari 2008 huvudbetänkandet Omreglering av apoteksmarknaden (SOU 2008:4). I enlighet med utredningsdirektiven innehåller betänkandet förslag som möjliggör även för andra aktörer än Apoteket AB att bedriva detaljhandel med receptbelagda och receptfria läkemedel. I betänkandet lämnas också förslag om bl.a. prissättning av läkemedel, distanshandel med läkemedel och hur det ska säkerställas att vissa tjänster och funktioner som i dag utförs av Apoteket AB kommer att finnas tillgängliga även i framtiden. Regeringen överlämnade den 13 mars proposition 2007/08:87 Bildande av moderbolag för Apoteket AB samt vissa omstruktureringsåtgärder, till riksdagen. Den innehåller förslag inför omstruktureringen av ägandet och verksamheten i Apoteket AB, men omfattar inte förslagen Apoteksmarknadsutredningen utan utgör en förberedelse för dem.

Ny lag reglerar landstingens skyldigheter att erbjuda asylsökande hälso- och sjukvård

Den 1 juli 2008 trädde en ny lag i kraft som reglerar landstingens skyldigheter att erbjuda asylsökande m.fl. hälso- och sjukvård samt tandvård. Den nya vårdlagen innebär en tydligare reglering av den vård som berörda utlänningar enligt nuvarande ordning erbjuds enligt särskilda överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (prop. 2007/08:105, bet 2007/08: SfU8, rskr 2007/08:116).

Avknoppning i kommunal verksamhet

Statskontoret har gjort en analys (2008-04-30) av vilka principer som enligt gällande rätt ska ligga till grund för prissättningen av en verksamhet när en kommun eller ett landsting överlåter den till kommunal personal. I detta uppdrag låg också att bedöma om olika utgångspunkter ska användas beroende på om det är fastigheten, verksamheten eller båda delarna som överlåts. Utredningen slog fast att prissättning vid försäljning av kommunal egendom, lös eller fast, ideella rättigheter m.m. ska, som huvudregel, alltid ske enligt marknadsvärdet. Kommunen är i princip skyldig att agera så att högsta pris uppnås. Kommunen ska agera som vilken annan aktör som helst på en marknad och söka uppnå högsta pris. Det innebär bl.a. att det inte är möjligt att rikta erbjudanden till grupper av anställda.

Budgetpropositionen 2008

Ett nytt mål för hälso- och sjukvårdspolitiken blir: "Befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad, tillgänglig och effektiv vård av god kvalitet". Med detta mål ska allt förbättringsarbete inom hälso- och sjukvården ske med fokus på befolkningen som målgrupp.

Det ska finnas en mångfald aktörer med möjlighet för patienten till fritt vårdval. Vidare understryker regeringen att vården ska vara behovsanpassad, d.v.s. det är patientens individuella behov som vården måste möta och att vården präglas av god tillgänglighet. Med begreppet effektiv vård menas fokus på fortlöpande utvärderingar och förnyade arbetssätt som metod för effektiv vård. Regeringen satsar 150 mnkr på en strategi för **god vård**. Denna satsning ska förstärka den nationella kvalitetsuppföljningen med öppna jämförelser. Satsningen ska även stödja utvecklingen av olika ersättningssystem om informationsförsörjning inom hälso- och sjukvården. Vidare ska satsningar ske kring evidensbaserade kunskapsunderlag och systematiska kunskapsöversikter, nationellt samordnad sjukvårdsrådgivning och samlad information om väntetider i vården. Regeringen satsar 500 mnkr extra på **psykiatrin** under 2008. Nästa år införs en **rehabiliteringsgaranti** för evidensbaserade rehabiliteringsinsatser. Under åren 2008-2010 avsätter regeringen en miljard kronor för att förbättra Sveriges förutsättningar att skydda befolkningen med hjälp av **vacciner vid influensapandemier**. Regeringens budgetproposition för 2009 överlämnas till riksdagen den 22 september 2008.

En nationell cancerstrategi för framtiden, Socialdepartementet 2007:10

En särskild utredare (Kerstin Wigzell) skall lämna förslag till en nationell cancerstrategi. En betydande ökning av incidens (antalet som insjuknar under ett år) och prevalens (antalet som lever med en cancersjukdom) kan förväntas under de kommande 10 – 15 åren. Det finns därför anledning att utreda vad som kan göras för att så långt möjligt förhindra att människor insjuknar och dör i cancer samt för att förbättra kvaliteten i omhändertagandet av patienter med en cancersjukdom. Cancerstrategin skall ha fokus på framtida behov och utmaningar.

Utredaren skall föreslå en evidensbaserad strategi utifrån ett helhetsperspektiv som omfattar primär och sekundär prevention, tidig upptäckt, diagnostik, behandling, palliativ vård, kunskapsbildning och kunskapspridning. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 15 januari 2009.

En förnyad folkhälsopolitik

I propositionen (2007/08:110) från mars 2008 anges att folkhälsoarbetet bör ha människans behov av integritet och valfrihet som grund och bygga på sambandet mellan hälsans villkor och individens förutsättningar. Det hälsofrämjande inslaget i det förebyggande folkhälsoarbetet bör betonas. Kommuner och landsting har en nyckelroll inom folkhälsoarbetet och bör i den egenskapen förbättra och utveckla sina metoder och verktyg. Barn och unga samt äldre är särskilt angelägna målgrupper för det

hälsofrämjandet folkhälsoarbetet. Den nuvarande mål- och uppföljningsstrukturen möjliggör ett bra och omfattande aktivt folkhälsoarbete men rubriceringen av målområdena bör tydliggöras. Regeringen föreslår att målområdena ska vara: 1. Delaktighet och inflytande i samhället; 2. Ekonomiska och sociala förutsättningar; 3. Barns och ungas uppväxtvillkor; 4. Hälsa i arbetslivet; 5. Miljöer och produkter; 6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård; 7. Skydd mot smittspridning; 8. Sexualitet och reproduktiv hälsa; 9. Fysisk aktivitet; 10. Matvanor och livsmedel; 11. Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel. Förslagen i propositionen innebär inte några ökade kostnader för kommuner och landsting, men kräver insatser från många myndigheter, kommuner, landsting och den ideella sektorn däribland stora delar av frivilligrörelsen.

Ny ramlagstiftning inom informationshanteringen inom hälso- och sjukvården

Från och med den 1 juli 2008 blev det möjligt för vårdgivare eller vårdenheter att för uppgifter som förs elektroniskt under vissa förutsättningar ha åtkomst till journalhandlingar, som finns hos andra vårdgivare eller hos andra vårdenheter. Det blev också möjligt för en vårdgivare att ge en patient direktåtkomst till sin egen journal. Tydligare krav ställs också på säkerhetsåtgärder som en vårdgivare ska vidta vid elektronisk behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården. Ramlagstiftningen innebär även att patientjournalagen (1985:562) och lagen (1998:544) sammanförs i en ny lag (prop. 2007/08:126). Socialstyrelsen har i samarbete med Datainspektionen tagit fram föreskrifter till den nya patientdatalagen. I föreskrifterna ställs till exempel krav på att vårdgivaren ska ha en informationssäkerhetspolicy, som ska ingå i ledningssystemet för kvalitet och patientsäkerhet.

Nationell IT-strategi för vård och omsorg

En nationell ledningsgrupp för IT i vård och omsorg med representanter från Socialdepartementet, SKL, SOC, LMV, Apoteket AB och Carelink utarbetade och enades gemensamt om en Nationell IT-strategi för vård och omsorg. Parterna har enats om en gemensam vision för den framtida IT användningen och informationsförsörjningen. Parterna arbetar med sex utvecklingsområden, bl.a. tillgänglighet för medborgarna och verksamhetsstödjande och samverkande IT-system. En lägesrapport 2008 publicerades maj månad. Den nationella IT-strategin beräknas vara införd år 2010.

Lagrådsremiss om sjukhusens läkemedelsförsörjning

Regeringen överlämnade en lagrådsremiss om sjukhusens läkemedelsförsörjning den 20 mars 2008. I lagrådsremissen föreslås att vårdgivarna ska få ökad frihet att organisera läkemedelsförsörjningen till eller inom sjukhus. Sjukhusen ska på egen hand eller genom avtal med andra aktörer helt eller delvis kunna organisera läkemedelsförsörjningen. Vårdgivarna får i gengäld ett tydligt ansvar. Vårdgivaren ska ansvara för att läkemedelsförsörjningen bedrivs rationellt och på sådant sätt att sjukhusens behov av säkra och effektiva läkemedel tryggas. För att vårdgivarna ska kunna ta ansvaret ska det finnas sjukhusapotek. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 september 2008.

LOV – Lag om valfrihetssystem

Frittvalutredningen överlämnade den 29 februari 2008 betänkandet LOV att välja - Lag Om Valfrihetssystem. Utredaren (Acko Ankarberg Johansson) föreslår att en ny lag, lag om valfrihetssystem, LOV, införs. Lagen är avsedd att fungera som ett frivilligt verktyg för de kommuner och landsting som vill konkurrenspröva verksamhet genom att överlåta valet av utförare till brukaren/invånaren. Den föreslagna lagen är ett alternativ till lagen

(2007:1091) om offentlig upphandling, LOU, och kan tillämpas på handikapp- och äldreomsorg samt hälso- och sjukvårdstjänster. Lagen innehåller regler om löpande annonsering i en ny nationell databas för valfrihetssystem, krav på utförare, förfrågningsunderlagets innehåll, ansökan och tilldelning av kontrakt, information till brukarna/invånarna, brukarens/invånarens val av utförare och överprövning. I betänkandet behandlas även frågor om uppföljning och kontroll av utförare, kvalitet, tilläggstjänster, kommunal samverkan och hur stimulansbidraget om 300 miljoner bör fördelas, för att uppmuntra kommuner att införa valfrihetssystem.

Patientens rätt i vården, Dir 2007:90

Utredaren skall lämna förslag på hur patientens ställning och inflytande över vården kan stärkas. I uppdraget ingår att göra en övergripande beskrivning av de skyldigheter som vårdgivarna har gentemot patienten och hur detta regleras i nuvarande lagstiftning. Utredaren skall särskilt se över hur patientens möjligheter att fritt välja vårdgivare efterlevs samt lämna förslag till lagreglering av det fria vårdvalet. Vidare skall utredaren analysera tillämpningen av den nationella vårdgaranti som infördes den 1 november 2005, samt lämna förslag till lagreglering av densamma. I uppdraget ingår vidare att lämna förslag till en stärkt rätt till fast vårdkontakt. Den fasta vårdkontakten skall vårda och vid behov fungera som en vårdlots, framförallt för äldre och multisjuka patienter med stora och sammansatta vårdbehov. För att stärka rätten till valfrihet skall utredaren föreslå hur en fri etableringsrätt kan införas i primärvården. Konkurrens skall ske på lika villkor för all offentligt finansierad primärvård. Utredaren skall föreslå åtgärder som befrämjar detta. Under 2008 har utredaren i tilläggsdirektiv fått i uppdrag att lämna förslag till ett nytt system som reglerar förutsättningarna för privata vårdgivares rätt att med offentlig ersättning etablera sig och verka i landstingens öppna hälso- och sjukvård utanför primärvården. Utredningens arbete skall slutredovisas senast december 2008 samt oktober 2009. Dessutom skall utredaren ge förslag till en vidareutveckling och förbättring av en nationell rehabiliteringsgaranti (klart april 2009).

Patientsäkerhetsutredningen, Socialdepartementet 2007:06

En översyn görs ur ett patientsäkerhetsperspektiv av den lagstiftning som omfattar bl.a. tillsyn över hälso- och sjukvården och ansvarssystemet inom hälso- och sjukvården. Utredaren skall föreslå de ändringar och granska hur dessa frågor hanteras och regleras i andra länder. I uppdraget ligger att särskilt granska det regelverk som styr Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds (HSAN) verksamhet och att undersöka hur patientens möjligheter att få hjälp och stöd av patientnämnden kan säkerställas oavsett var i landet denne är bosatt. Utredaren (Lars Lundgren) skall även, i syfte att stärka patientperspektivet och kvalitetsutvecklingen, överväga hur patientnämnderna uppfyller sitt åtagande och vad detta åtagande bör omfatta. Utredaren ska också beakta Socialstyrelsens förslag och remissinstansernas yttranden om ändrade Lex Maria-bestämmelser inom ramen för den generella översyn av lagstiftningen på området som beslutats. Utredningen beräknas vara klar 31 december 2008.

Ny vårdform inom den psykiatriska tvångsvården, proposition

I propositionen föreslås att det införs en ny vårdform - öppen psykiatrisk tvångsvård i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) respektive öppen rättspsykiatrisk vård i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV). Den nya vårdformen får bedrivas utanför sjukvårdsinrättningen och förutsätter bl.a. att patienten behöver iaktta särskilda villkor för att kunna ges nödvändig psykiatrisk vård. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2008.

En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete.

Den 1 juli 2008 infördes en rehabiliteringskedja inom sjukskrivningsprocessen med fasta tidpunkter för prövning av arbetsförmågan (proposition 2007/2008:136).

Översyn av myndigheterna inom smittskyddsområdet.

En särskild utredare ska göra en översyn av de myndigheter som bedriver verksamhet inom smittskyddsområdet, främst Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet. Syftet är att tydlig-göra ansvarsfördelningen, effektivisera verksamheten och pröva omfattningen av det offentliga åtagandet. Utredningen leds av Carl-Anders Ifvarsson och beräknas avsluta sitt arbete den 1 juni 2009.

Nya strukturer för landstingen (SOU 2007:10)

Ansvarskommitténs slutbetänkande "*Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*" SOU 2007:10 innehöll förslag om uppgifter, ansvarsfördelning och geografi.

Ansvarskommitténs förslag utgör en sammanhållen helhet och förutsätter en ny läns- och regionkommunindelning. Såväl regional utveckling och hälso- och sjukvård som en bättre samordnad stat på regional nivå kräver väsentligt färre och mer jämnstora län och regionkommuner, menar kommittén. *Jan-Åke Björklund* fick i uppdrag att samordna diskussioner om förändrad regional indelning. Rapporten "Förändrad regional indelning" lämnades maj 2008. De lokala och regionala önskemålen från kommuner, landsting och andra berörda parter är med stor majoritet att det ska bildas regionkommuner i princip enligt Ansvarskommitténs förslag. I dagsläget finns förslag till fyra regionkommuner utöver Skåne och Västra Götaland. Undantaget Stockholm län finns enighet eller stor majoritet att bilda regionkommun. På riksnivå är partierna i alliansregeringen överens, förutom moderaterna, som vill avvakta till efter valet 2010.

Statligt tandvårdsstöd

Den 1 juli 2008 trädde nya bestämmelser om statligt tandvårdsstöd i kraft. Stödet består av ett allmänt tandvårdsbidrag och tandvårdsersättning. Det allmänna tandvårdsbidraget utgår med 150 kr varje år. För personer som är 20–29 år eller över 75 år uppgår bidraget till 300 kr om året. Tandvårdsersättningen utgör ett skydd mot höga kostnader och lämnas när en patient under en ettårsperiod haft tandvårdskostnader överstigande 3 000 kr.

Tandvårdsersättning lämnas med 50 % av kostnaderna i intervallet 3 000–15 000 kr och med 85 % av den del av kostnaderna som överstiger 15 000 kr (proposition 2007/08:49).

Vårdval i Sverige, SOU 2008:37

Utredningen om patientens rätt föreslår att landstingen ska bli skyldiga att införa vårdvals-system i primärvården. Vårdvalet ska ge patienten rätt att välja mellan olika vårdgivare. Vårdgivarna ska fritt kunna etablera sig för att öka patienternas möjligheter att välja mellan olika vårdgivare. Förslaget innebär att ett grunduppdrag för primärvården fastställs nationellt. Landstingen kan komplettera grunduppdraget utifrån lokala förutsättningar och på så sätt forma sitt vårdvals-system. Alla vårdgivare som uppfyller ställda krav har rätt att etablera sig. Grunderna i ersättningssystemet ska vara att pengarna följer patientens val och att privata och offentliga vårdgivare behandlas lika. Det föreslås också att bestämmelsen i hälso- och sjukvårdslagen om att den fasta läkarkontakten i primärvården ska vara specialist i allmänmedicin tas bort.

Aktuella utredningar/rapporter

- Ekonomirapporten – om kommuners och landstings ekonomi, SKL Maj 08
- Lägesrapporten om Folkhälsa och sociala förhållanden, Socialstyrelsen Apr 08
- Vad får vi för pengarna? – Om effektivitet och produktivitet i hälso- och sjukvården, Apr 08
- Lägesbeskrivning - Mot en mer jämställd vård och omsorg. Socialstyrelsen Mar 08
- Lägesrapport - Hälso- och sjukvård 2007, Socialstyrelsen Mar 08
- Uppföljning av den nationella vårdgarantin, Socialstyrelsen Feb 08